GROŽIS MŪSŲ APLINKOJE

JADV. PAUKŠTIENĖ

Sakoma, kad žmogaus išvaizda išduoda jo vidų. Švarumas, tvarkingumas, santūrus ir tinkamas apsirengimas asmenį daro patrauklių. Priešingos savybės veikia atstumiančiai. Ne tik apsirengimas, bet ir namų aplinka parodo šeimininkų kultūringumą, dvasingumą.

Kiekvienas žmogus savo vidaus pasauliu skiriasi nuo kitų. Kiekvieno "aš" daro žmogų originaliu, nepriklausomu nuo kitų. Bendruomenė individus suriša papročiais ir tradicijomis. Drovingi ir gražūs papročiai iškelia ir praturtina visą tautą. Kaip atskiri individai, taip ir tautos skiriasi savo gyvenimo būdu. Šiame krašte yra puikios galimybės tautoms pasireikšti ir pasipildyti kitų tautų kultūrinėmis vertybėmis.

Kiekvienos tautos kultūrinis išsivystymas priklauso nuo jos geografinės padėties, klimato, gamtos. Mūsų krašto gamta nėra nei turtinga, nei per daug įvairi. Nei geležis, nei marmurai mūsų nemaitina ir nepuošia. Didingos girios, sodri augmenija, tai visi mūsų žemės ištekliai. Augalai, rečiau gyvuliai, lietuvio gyvenime tapo grožio, doros simboliais. Gamtos grožio aplinkoje mūsų kasdieninį, realų gyvenimą lydi liaudies kūryba.

Lietuvis, nors šiaurietis, nėra besielis. Jis mėgsta išgražinti kiekvieną namų reikmenį. Statyba, tiek trobesių, tiek kovlytstulpių, kryžių, parodo, kiek grožis turi reikšmės lietuvio gyvenime. Išsakoma audiniuose, pastogėse, net mažuose reikmenyse kaip varpstelyje, klumpėje, kultuvėje. Namų statyboje vidaus įrengimas rūpestingai išplanuojamas gyvenimo patogumui. Lietuvis nemėgo gyventi susispaudęs. Be reikalingų šeimos kambarių būtinai privalėjo būti ir seklyčia — svečių kambarys. Seklyčiai buvo skiriama daug dėmesio. Moterys, ypatingai jaunos, įdėdavo visas savo pastangas, kūrybingumą, visą savo sielą norėdamos padaryti šią vietelę švarią, puošnią ir jaukią. Lietuvis, kad ir priešo naikinamas, neturto spaudžiamas, mėgo gyventi gražioje aplinkoje. Jis mėgo ir gerbė kiekvieną savo daikteli ir darbo priemone. Tos meilės dėka daug liaudies kūrybos išliko iki šių dienų. Mūsų kaimas įrėžė menui ir papročiams savitus, ypatingus bruožus, kurie svetimųjų akimis atrodo patrauklūs, švelnūs, išradingi ir puošnūs.

Nepriklausomybės laikais miestuose amatininkai ir menininkai, remdamiesi liaudies menu, kūrė ir gamino savus, lietuvio sielai artimus išdirbinius ir baldus. Statyboje buvo naudojami lietuviški motyvai. Paskutiniu metu prieš karą žmonės buvo susitvarkę gan jaukiai, švariai ir kultūringai.

A. TAMOŠAITIENĖ LIETUVIŠKAS ŠOKIS (kilimas)

Išsiblaškę pasaulyje, susidūrėm su visų kultūrų apraiškomis. Atvažiavę į kraštą, kur daug pagundų ir vilionių akims, turėjome didelių norų ir užsimojimų. Po keliolikos sunkaus darbo metų truputį aprimome, materialiai sutvirtėjome.

Malonu matyti gražiai įsikūrusius tautiečius. Nameliai švarūs, mažiau ar daugiau puošnūs, kartais prabangūs. Aplinka vienur jauki, šeimyniška, kitur šaltoka. Visa tai pareina nuo šeimininkų pažiūrų, įsitikinimų, rūpestingumo, skonio. Jei gražaus susitvarkymo tikslas tėra tik noras savo lizdelį pademonstruoti svečiui, ar praeinančiam, jis yra bereikšmis. Tikra darna spinduliuoja tik tada, kai butas sudaro jaukią nuotaiką mūsų pačių šeimai. Šeima išsilaiko jaukioje namų aplinkoje, nejieškodama niekur kitur jaukesnio kampelio.

Namų aplinka turi lemiančios reikšmės vaiko auklėjime. Pamėgimas šeimos gyvenimo, gerbimas savų papročių, tai ir bus meilė supančiai aplinkai ir priartėjimas prie grožio-meno. Grožis yra prieinamas visiems, tik reikia mokėti jį pajusti. Reikia lavinti grožio pajautimą stebint aplinką, gilinantis į prasmingus reiškinius, matuojant gyvenimą ne tik patogumo, naudos, bet ir estetiniu mastu. Yra žmonių, kurie visą gyvenimą išgyvenę skurde, yra pastabūs ir jautrūs grožiui, yra ir tokių, kurie gimę ir užaugę rūmuose, lieka tačiau buki, nejautrūs, atstumiančiai šalti. Mokėti gyventi reiškia mokėti suderinti realybę su romantika, mokėti mylėti dabartį ir praeitį. Tėvų ir protėvių su-

kurtas gyvenimas perduodamas ateinančioms kartoms. Yra žalinga ir negudru griauti visa, kas praeity buvo sukurta. Nėra reikalo perdaug skubėti sekti madas. Juk atnaujinti seni baldai šiandien laikomi madinga seniena.

Buto įrengime vengtina naudotis nenuoširdumo ir neskoningo dirbtinumo priemonėmis. Dirbtinumas nesuteikia grožio, nes jame nėra nei meno, nei kūrybos, tik paprasta komercija. Imitacija nėra vertybė, nes ji tik primena daikto formas, bet joje nėra natūralumo. Geriau yra papuošti kambarį gyva gėlele, negu išsidekoruoti pigiais, dirbtinais daiktais. Reikia išsiversti paprastesnėmis, kukliomis, bet natūralesnėmis priemonėmis.

Lietuvoje ir visoje Europoje per kartų kartas buvo tenkinamasi senais baldais, daiktais, ir niekas nesijaudino, kad jie nemodernūs. Tuo tarpu čia jaunieji, sunaikinę tėvų palikimą, jieško krautuvėse dirbtinių senienų. Nuvažiavę Europon, žavisi istorija, senove. Kiti vėl garbina senovės meno imitacijas, o savų kūrėjų meną nuneigia. Dažnai nusižiūrima į kaimynų ar draugų pigų skonį, pasipuošiama niekniekiais. Pamėgdžiojimas ir blaškymasis nusako nenusistovėjimą, nesubrendimą.

Nebūtina yra bute laikytis tam tikros mados ar stiliaus. Gyvenant yra neišvengiama ir reikalinga naudotis kaikuriais senesniais daiktais. Nebus nusikaltimo, jei knygos bus randamos salione ir kituose kambariuose. Tai gražesnė puošmena nei popieriniai išdirbiniai, plastikinės gėlės ir kiti pigumėliai. Nėra reikalo būkštauti vienokį ar kitokį paveikslą kabinti tame, o ne kitame kambary. Naturmortas lygiai kaip ir religinis paveikslas gali kaboti betkuriame kambary, ne būtinai tik valgomajame ar miegamajame. Meno kūrinys visur privalo rasti vietos, visur tinka ir visuomet teikia butui didingumo. Į kūrinį nereikia žiūrėti fanatiškomis, patrijotinėmis akimis. Reika mokėti vertinti jį kaip žmogaus-kūrėjo išsisakymą.

Įvairūs išdirbiniai, rankdarbiai suteikia šilimos ir jaukumo, bet jie turi būti pritaikyti. Nereikia buto jais

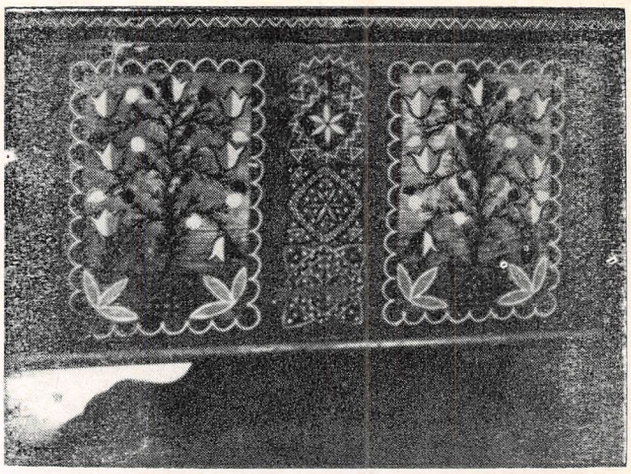

LIETUVIŠKA KRAIČIO SKRYNIA

perkrauti, norint pademonstruoti kas turima. Rankdarbiai taip pat privalo būti originalūs, bet ne vien tik taip sau rankom permesti pigūs, nukopijuoti darbeliai.

Mūsų prekybininkai daug įdeda pinigų savo įmonių, valgyklų, kavinių išdekoravimams, bet nesistengia panaudoti lietuviškų motyvų. Būtų daug patraukliau, jei įvairūs užeigos namai, patalpos būtų būdingiau išpuošti. Neužtenka vieną kitą sieną užtepti lietuviškumą primenančiais vaizdais. Luboms, sienoms, baldams galima būtų pritaikinti mūsų trobesių, pilių, seklyčių net smuklių, lietuviškos statybos ir įrengimo formas. Šiame krašte tas būtų originalu, reprezentuotų mūsų meną, architektūrą, gyvenimo būdą.

Žmonės nėra amžini. Daiktai yra patvaresni ir, jei gerai užlaikomi, jie tampa istoriniais. Jie liudija apie žmogaus nuveiktus darbus, to laikotarpio gyvenimo būdą. Butas iš dalies privalo būti lyg mažas tvarkingas šeimos archyvas, muziejus. Toks butas įdomus ir mielas ne tik šeimai, bet ir kiekvienam apsilankiusiam.

M. KUMPYTĖ

LIET. ORNAMENTAI